

Kultuuripuhkus Eestis

Kaasaegselt klassikaline

Võta ja jäta

Tänapäeva eesti kultuur on aktiivne ja põnev koostus, milles on oma auväärne koht tuhandete aastate vanustel traditsioonidel, kõige moodsamatel suundumustel ja paljul muul, mis sinna vahele jääb. Eesti kultuur on alati olnud keelekeskne: keel ja iidset rahvalaulud on kõige vanemad kultuurikihid, mis on tänaseni vastu pidanud. Viimasel aastatuhandel on Eestit valitsenud mitu suuremat rahvast (sakslased, venelased, taanlased, rootslased, isegi poolakad) ja kõik nad on

oma jälje jätanud ka siinsesse kultuuri. Kohalik kultuur on endasse sulatanud parima ning läinud ikka iseteadlikult oma teed. Nõnda ulatub kultuuriline diapaseon täna ürgsetest üksilauljatest üldrahvalike laulupidudeni, kvaliteetsetest autoriluulest rahvuseepose ja teiste kirjanduslike suurvormideni, rehetaredest kõige tänapäevasema arhitektuurini, kindakirjadest interaktiivse kunstiloominguni internetis.

Vanalinna päevad

Tallinna Uue Maailma linnaosa festival

Klassikaline esmapilk

On tõsiasi, et külastajate enamiku esimene tutvustus Eestiga toimub Tallinnas – pea tuhandeaastase ajaloo Euroopa linnas. Meie kuulsasse vanalinna satub küllap iga külaline vähemalt korra. Tallinnas on näha eri aegade ja riigikordade ajal kerkinud kohti ja kihte, mis sugugi ei moodusta harjumuspärast linnalikkust tervikut. Pigem on Tallinn intrigeeriv just oma lünklikkuse ja liigendatuse, omanäoliste kvartalite ja linnaosade põimumise tõttu. Oma jälje on jätanud sõjad ja arhitektuuri stiilid, vaesemad ja jõukamad ajad. Vanalinna säilimise eest oleme tänu võlgu just vaesematele aastatele, kui linnal polnud raha aja ja moega kaasas käia.

Tallinn on üsna hästi jalutatav: võib teha n-ö kohustusliku tiiru vanalinna tänavatel ja kirikutes, seejärel mõnes mõnusas lokaalis keha kinnitada ning veel mujalegi jõuda. Kalamaja, Kadrioru, Uue-Maailma või kerkiv ja arenev uusehitiste rajoon on kõik jalutuskäigu või lühikese (trammisõidu) kaugusel. Kuid Tallinn ei ole kaugeltki kogu Eesti, ta on värv Eestisse.

Tallinnas saab külastaja ka parima ülevaate kohalikust kunstielust. Alustada võib linna peaväljakult Tallinna Kunstihoonest, mis on üks eesti

funktsionalismi uhkemaid näiteid. Ja jätkama peaks kindlasti 2008. aastal Euroopa parimaks muuseumiks tituleeritud Kumuga, kus on püsinaäituseks ülevaade eesti kunsti lugu ning pidevalt uusi ja põnevaid näitusi selle kõrval. Kumu asub Tallinna ühe kaunima pargi, Kadrioru tagumises otsas, nii et ka ilus jalutuskäik on kindlustatud. Pargist leiab veel mitu kunstimuuseumi. Vanema kunsti huviline külastagu kindlasti barokkarhitektuuri pärlit, Kadrioru lossi ja lilleaeda ning Mikkelimuuseumi, lastega reisija aga Kadrioru pargi lastekeskust.

KuMu pead

Tartu armastusfilmide festival TARTUFF

Mõnepäevased sõidud

Kui aega on rohkem kui üks päev, aga pikemat ringsõitu ette võtta ei jõua, võib Tallinnaga tutvumise järel teha väljasõidu mõnda teise Eesti linna. Ühepäevaseks käiguks sobivaid on päris mitu. Kui tahta hommikuse rongi või bussiga minna ja õhtuks tagasi olla, mahuvad päevakavasse näiteks Tartu, Viljandi või Pärnu.

Tartu oma 1632. aastal asutatud ülikooliga on traditsiooniline vaimuelu keskus. Võimsate kesk-aegsete kirikute kõrval on ülikooli klassitsistlikud hooned, linnas on palju rohelist, hubaseid kohvikuid ja söögikohti. Samuti on Tartus säilinud saja aasta taguseid aguleid, mille boheemlikus lohkuses võib end tõesti tunda otsekui teises ajas. Tartu on väga elus ja oma erilisusest teadlik linn.

Viljandi aga on heakodanlik linnake, mille kultuurielule annavad näo Kultuuriakadeemia, Uga-la teater, Kondase naivistliku kunsti keskus ja suvised pärimusmuusikafestivalid, mis nüüdseks toimetavad aasta ringi lossimägedes asuvas Pärimusmuusika Aidas. Kes tahab Tallinna ja Tartu kui peamiste kultuuriliste tõmbekeskuste kõrval saada elamust hoopis teises rütmis tuksuvast kultuurist, sellele on Viljandi väga õige valik.

Pärnust leiab paremaid näiteid 20. sajandi algupoole kuurortlinna arhitektuurist ja eesti funktsionalismist. Pärnut hüütakse Eesti suvepealinnaks ning tõesti, kui Tartu muutub suvisel ülikoolivaheajal vaikseks ja uniseks, siis Pärnus suvel õige elu käibki. Väikese jalutuskäigu jooksul võib sat-

Paul Kondase naivistliku kunsti keskus Viljandis

Suvepealinn Pärnu

tuda ultramoodsalt kunstisündmuselt lärmakale muusikapeole, sealt supelranda või ööklubisse. Pulbitsev ööelu ja sulnis elegants elavad sõbralikult kõrvuti.

Juba mõnelt selliselt ühepäevareisilt tagasi tulles paistab Tallinn hoopis teise nurga alt ning pilt eesti kultuurist on olulist täiendust saanud.

Isikupärased elamusretked

Ehedat eesti elu kogu tema mitmekülgsuses leiab suurelt jaolt väljaspool suuremaid linnu. Kolme selgelt erilmelise piirkonnana tuleks mainida Setumaad, Lahemaad ja saarestikku.

Eestimaa kagunurgas asuv Setumaa kui ajalooliselt õigeusklik piiriala on ehk kõige puhtamal kujul säilitanud oma iidse isikupära. Tuntumad nn kaubamärgid on leelolaulu traditsioon, Põhja-Eesti kirjakeelele üsna vähe sarnanev keel, rahvarõivad ja ehtekunst ning kahtlemata ka toidukunst. Museaalsel kujul saab kõigi nendega tutvuda Värska talumuuseumis, ning kui vähegi vedamist on, näeb elu ja ilu ka igapäevastes toimingutes. Tasub järele kuulata, millal toimuvad leelopäevad, laadad ja aasta suursündmus – kuningriigi päev, kui üheks päevaks kuulutatakse välja Setu kuningriik, valitakse aastaks kuninga asemik ja pakutakse välja kogu setu toidu ja kultuuri paremik.

Lahemaa rahvuspark Eesti põhjarannikul on tuntud oma imelise looduse poolest, kuid Lahemaal paiknevad ka Eesti võimsamad mõisaansamblid (Palmse, Sagadi, Vihula), mida ei tohiks vaata-

Seto leelo

Huvitavat arhitektuuri leiab kogu Eestist

mata jätta keegi, keda Eesti arhitektuur huvitab. Mõisad väärivad külastamist ka oma muuseumide poolest. Suurepäraselt eesti toitu leiab Altja ja Viitna kõrtsidest, tasub käia ka Käsmu kapteni-

külas. Ja kui Lahemaa edasi ida suunas sõita, jääb tee peale sõbralik väikelinn Rakvere ning lõpuks võib välja jõuda Narva, kus on üks Eesti vägevamaid kindlusi. Üle piirijõe saab heita pilku Venemaale.

Rahvakultuuriga selle ehedamal kujul puutub kokku Lääne-Eesti väikesaartel Kihnus ja Ruhnus, aga üksteisest eristuvad oma identiteedi ja eneseuhkusega ka suuremad saared Saaremaa, Hiiumaa, Muhu ja Vormsi. Kultuurihuviline peaks kindlasti ära vaatama Saaremaa keskaegsed kirikud, uhked tuuleveskid ja Kuressaare ordulossi, Hiiumaal aga Põhja-Euroopa vanima tuletorni.

Mainitud piirkonnad sobivad suurepäraselt ka pikema puhkuse veetmiseks – kõik huvipakkuv jääb lühikese autosõidu (või veidi aeganõudvama jalgrattasõidu) kaugusele. Raskusi ei teki ka meeldiva öömaja ega söögikohtade leidmisega. Olemas on kõik võimalused veeta kultuuriliselt mitmekesisest aega eemal linnakärast, aga ometi elu keskel.

Kuressaare ooperipäevad

Eesti toit

Sööma hakkasid inimesed enne, kui nad inimesteks said, seega on toidukultuur tõenäoliselt vanim kultuuri osa üldse. Eestlaste söömisharjumusi on suuresti mõjutanud eeskätt Saksa ja Vene köök, kuna nende kahe suure kultuuriruumi piiril oleme alati paiknenud. Lisanduvad põhjamaised iseärasused – mõistetavatel põhjustel ei saa me erilist rõhku panna veinile ja lõunamaistele puuviljadele. Küll aga on olulised teraviljatooted. Leib ja pudrud, õlu ja viin on Eestis alati kvaliteetsed ja au sees olnud. Tänapäeval tegutsevad eesti kokad Skandinaavia ametivendade eeskujul aktiivselt moodsa eesti kokakunsti edendamiseks. Eesti metsades, meres ja põldudel kasvab väga palju maitstvat kraami, tuleb sellest vaid uusi põnevaid kooslusi luua. Peente restoranide valik on vähemalt Tallinnas lai ning Eesti maitset nendes au sees hoitud. Võimalusel tuleks (suveajal kohe kindlasti) piiluda toiduturgusid. Tuntumad ja tüüpilisemad on Nõmme turg Tallinnas ja Tartu turuhoone, mis mõlemad pakuvad huvi ka arhitektuuriliselt, olles oma ajastute turuarhi-

Toiduvalmistamine Eesti köögis

tektuuri headeks ja heakorrastet näideteks. Kes on Eesti suitsusinki ja vürtsikilu või head lihsat keedukartulit katsetanud, ei usu juttu Eesti köögi igavusest, sest just puhaste maitsete harmoonia muudab selle hõrguks.

Puhtad Eesti maitset Rotermanni turult

Kirjanduspuhkus

Hea puhkuse juurde kuulub ka heade raamatute lugemine. Uuel maal viibides tahab raamatusõber tõenäoliselt saada maitse suhu sealsest kirjandusest.

Eesti kirjanduselu keskpunktideks on läbi aegade olnud Tallinn ja Tartu. Sestap on loomulik, et just neis linnades leiavad aset ka aasta suuremad kirjandussündmused: Tallinnas kirjandusfestival HeadRead ja Tartus Prima Vista. Sama loomulik on, et mõlemad toimuvad kevadisel maikuul, kui pikk külm aeg läbi saamas ning võimalik korraldada esinemisi ka vabas õhus. Kaugelt tulijal on tark alustada Eesti kirjanduseluga tutvumist just siis ja seal, kuna mõlemad programmid on esinejate poolest üsnagi rahvusvahelised ja mitmekeelsed, samas astub üles Eesti kirjanike parimik.

Muudel kuudel tasub nii Tallinnas kui ka Tartus külastada Eesti Kirjanike Liidu kodumajades toimuvaid iganädalasi kirjandusõhtuid (Tallinnas kolmapäeviti, Tartus teisipäeviti). Või kulgeda lähematesse raamatupoodidesse, kus võõramaa keeltes välja antud eesti kirjandust üha laiemalt

Indrek Hirv oma loomingut esitamas

leida. Tõsisema huvi korral võiks ühendust võtta Eesti Kirjanduse Teabekeskusega (elic.ee), kus on kogu ajakohane informatsioon alati värskel kujul saadaval. Eesti kirjandus on elav organism, midagi toimub kogu aeg ning külalistele on meil enamasti midagi uut ja miks mitte ka vana ette näidata. Eesti väiksus on siinkohal taas plussiks – elavas esituses võib kokku saada nii kirjanduse kui ka selle loojatega.

Maailma suurim ühendkoor

Laulupidu

Laulupidu on Eesti võib-olla tuntuim kaubamärk ja oma võimsuses maailmas ainulaadne. Kümnete tuhandete esinejate ja sadadesse tuhandetesse ulatuva kuulajaskonnaga koorimuusikasündmus veidi üle miljoni elanikuga riigis kõlab uskumatult. Ometi juba alates aastast 1869 ehk rahvusliku ärkamisaja algusest saadik kogunevad eestlased üheskoos laulma ja tantsima. Üle maa korraldatakse suviti ka rohkesti väiksemaid kohalikke laulupidusid, on nähtud isegi punklaulupidu, kuid peamised pidustused on need, mis kinnitavad muidu vahel äärmuseni individualistlike eestlaste ühistunnet. Laulupeole pääsemine on suureks auks igale koorile, selle nimel harjutatakse aastaid ning tulemus kajastub sündmuse kõrges kunstilises tasemes. Laulupidu pole kaugeltki üksnes massiüritus, vaid kindlasti uhke kultuurisündmus.

Punklaulupidu

Midagi igale raamatusõbrale

Festivalid

Kultuuripuhkaja võib alati vaadata, kas tema välja valitud ajal juhtub Eestis mõni põnevam festival toimuma. Nende järgi võib oma tulemist lausa seadagi. Siinkohal anname väikse ülevaate kindlamatest ja põnevamatest kultuuripidustustest.

Üks suuremaid festivale Eestis on rahvusvaheline filmifestival PÖFF, mis on aastatega üsna mahukaks ja Euroopa mastaabis oluliseks kasvanud. Kui mitte suuruse, siis sisukuse ja omapära poolest.

Jazzkaar

lest kindlasti. Eesti kinost huvituv puhkaja leiab enamasti mõnest kinost ka värske Eesti filmi, üldisema pildi saamiseks oleks soovitatav meie kinokunsti paremiku plaatidel laenutada või kaasa osta. Kõik oluline on paremates plaadipoodides olemas ja osatakse ka nõu anda. Erilist tähelepanu võiks pöörata laiemaski maailmas kuulsale Eesti nuku- ja joonisfilmile, mille olulisem osa on samuti just viimastel aastatel DVD-plaatidel kättesaadavaks saanud.

Rahvusvaheline Pimedate Ööde Filmifestival

Džässmuusikahuvilisele on *must go Jazzkaar*, mis toimub kindla peale igal aastal ja mitte ainult ühel konkreetsel nädalal, vaid ajab oma haarmeid väikeste naksakate minifestivalide kujul kogu aastasse. Jazzkaar on suutnud ennast maailma džässikaardile viia sel tasemel, et seal kohtuvad kõige suuremad nimed kõige põnevamate tegijatega ning Eesti paremik on alati kohal.

Viljandi pärimusmuusika festivali ehk Viljandi Folki võib pidada Eesti kõige elamuslikumaks

Augusti tantsufestival

Viljandi pärimusmuusikafestival

muusikapeoks juba sellepärast, et sündmus toob mõnusesse väikelinna teist samapalju inimesi kokku, kui kohapeal üldse on, ning see on algusest saati lisaks muusikale olnud kuulus ka suhtlemise ja ühise olemise poolest. Muidugi on ka esinejad alati tasemel ning algusaegade folgi-

peost on jõutud suure muusikasündmuseni, kus taseme osas allahindlust ei tehta.

Rakvere Baltoscandal on intriigeriv teatrifestival, mille ajalugu on sama pikk või natuke pikem kui uuenenud Eesti Vabariigi oma. Radikaalset, alternatiivset ja lihtsalt head teatrit hindav puhkaja saab täielise rahvusvahelise naudingu.

Tallinna serval Piritas (Birgitta) kloostris ja otse vanalinna südames sünnib aga sündmus vana- ja süvamuusika austajatele – Birgitta festival. Kunagiste dominiiklaste ja birgitiinide kloostrite ümber keskenduv muusikafestival pakub vaimu-, hinge- ja südamekosutust. Kui tahta unustada melu ning süüvida ilmasse ja iseendasse, siis on see vast õigeim aeg ja koht.

Loodetavasti andis see põgus infovihik mõningase ettekujutuse kultuuripuhkuse võimalustest Eestis. Mõistagi on elav kultuur pidevas muutumises ja nende muutuste hetkeseisu näeb kõige paremini internetist. Seepärast on lisatud ka mõned võrguaadressid, kust saab alati ajakohast lisainformatsiooni. Kõige kindlam on aga ise kohale tulla. Paljude meeldivate kohtumisteni Eestis!

Birgitta festival vanas kloostrihoones

www.puhkaeestis.ee

www.einst.ee
www.festivals.ee
www.laulupidu.ee
www.estoniantheatre.info
www.estmusic.com
www.eestimaitseid.com
www.kunstikeskus.ee

www.estlit.ee
www.piletilevi.ee
www.opera.ee
www.concert.ee
www.poff.ee
www.jazzkaar.ee
www.folk.ee

www.tallinn2011.ee